

נאור של נייר

ג'וני לא שב לשדה הקרב ★ תחינת חייל במרחק יריה מהמטכ"ל

★ חזק חזק ולא נתחזק ★ ניוון צבאי ואזרחי נוסח רן ארליסט

תרגום

ליל הביזון

באוצר הלשון העברית של יעקב כנעני מוגדר הערך ביזון כך: בהמת-בר ממשפחת הבקר, שיש לה גרונות גדולה וקרניים קצרות: הביזון האירופי רבשנו פחות גבוהה וקרניו ארוכות יותר... הכותרת ליל הביזון – סיפורו של קצין נאצי, שראה אור בימים אלה בתרגום לעברית, מביא המחבר והתסריטאי הנודע דלמון טרמבו, את סיפור עלייתו ונפילתו של הנאציזם, כסיפור מסע אל המחוזות האפלים של נפש האדם, מחוזות המהווים את היכול לרח הנאציזם.

טרמבו, שהתפרסם כסיפור ג'וני שב משדה-הקרב, ספר שראה אור ביום פרץ מלחמת העולם השנייה, (1 בספטמבר 1939) ושהוא אחד מהמעולים שבין הספרים הנאטי-מלחמתיים, שראו אור בכל הזמנים. אנב, ג'וני שב משדה-הקרב העניק השראה מדימה לסיפורו של יורם קניוק חימו מלך ירושלים.

ליל הביזון מצטרף לאותם ספרים, שמחבריהם לא וכו להשלימם, כך שקשה לאמור נכונה את ערכם הספרותי המלא. טרמבו עבר על כתביו של ליל הביזון יותר מ-16 שנה, תוך שהוא מנסה לשרטט את עולמו של לורד ריכרד ויין גריבן, נאצי שאינו חוזר בו ממעשיו ואינו מתכחש לעברו. כבר בפרק הראשון, שכותרתו "אני מבין על עצמי, מתוודה על באבי, ומטעים את הדתי בסני האלחודים" משרטט טרמבו את האבטיפוס של האלואמן הנקשה והקשוח, מעין גושאמונים לקרקע הגרמנית, הפותח משאו ואומר: "אני

• דלטון טרמבו – ליל הביזון: עברית: יותם ראובני; הוצאת תמוז; 224 עמודים (כריכה קשה).

הביזון. החלק הרביעי, טיוטות והערות, מביא עוד מהערותיו של טרמבו, בניסיון לפצח את צופן הנאציזם של גיבורו, בקטעים כמו: "לכן ב-1952 כאשר הוא בבית-הכלא (...) הוא קרא את התרגום הראשון לגרמנית של יומן אנה פראנק הוא נזעם. הוא וכל חבריו האסירים, ושנה קהילה גדולה של אסירים גרמנים, טוענים שהיומן הוא תרומת ידעית. קטעים נוספים בחלק זה מביאים ריעותיו של גריבן על: האלים וההיסטוריה הגרמנית, על הוונדרפול, על הדת, על רצח ואשמה, על ההרג והמתנות, על היהודים, על האנטישמיות ועוד נושאים כמו מוות וזיקנה.

ליל הביזון הוא ספר לא שלם, ורחוק מלהיות בעל עוצמה כמו ג'וני שב משדה-הקרב. זה ספר

סופר טרמבו
אי-אונות ולאומנות

שיש במרכיביו השונים, מעבר לאיכויות הספרותיות הבלתי-מגובשות, עוצמה של הבנת התהליך שהביא לעלייתו ולנפילתו של הרייך השלישי. זה ספר, שמעבר לאיכויותיו, או לחסרונותיו, מומלץ לקריאה בישראל של ראשית שנת 1983, שהרי את מרבית מרכיביו, ניתן לחוש באווירה הישראלית.

שירה

בלוריות ואותיות

על מעמרו של יליד אפיקים, יחיאל חזק, בגוף השירה העברית, אמר פעם משורר חשוב: "הצד החזק שלו הוא בבלוריות ולא בשיריות". ניסוח קשה זה כמו מתאמת עם קריאת שני קבצי-חרוזי של יחיאל חזק, שראו אור בזמנית באחרונה, תחת הכותרות בגידה ונולות בארץ.

חרוזי של חזק הם בבחינת אנטולוגיה של שורות רבות ממשרורים רבים, בעיבוד חזק של המחבר. העיון בספריו מביא לקורא (או למבקר הקורא בעל כורחו) בגאליזמים שיריים משומשים, הנקראים כמו חיקוי לשירת חיים גורי, אמיר גלברע ואלדד אנוך בגלגול

• יחיאל חזק – בגידה; הוצאת הקיבוץ המאוחד; 54 עמודים (כריכה רכה).
** יחיאל חזק – נולות בארץ; הוצאת ספרית פועלים; 48 עמודים (כריכה רכה).

התנועה הנאצית, כאן תחת הכותרת "בשל אהבתי לגינתר בלובל נפילתי מנג'הדן כהילל בן שחר, אל חוויה משולשת, שבה משתתפים איננה, גריבן וגינתר בלובל.

מחוויות המין קצרה הדרך אל הוונדרפול תנועת-הנעור הגרמנית, שהיתה אחת מבסיסה של התנועה הנאצית, ופולחן הנעורים שלה: מיילתי יחד עם גינתר. שנינו היינו חברים ב"הנדרפול": תרמילים, נעליים גבוהות, שקי שינה, ישנו ביערות ובשדות, אבלנו בכל מיני מקומות. שואבים כוח מהאדמה ואיש מרעה, חומקים מכל מה שבא מהערים הגדולות או נרשם מהמערב... ועד מהרה מגיע הפרק פיתוי של גינתר, שהוא ביסוס תורת הומוסקסואליות הגרמנית, על יסודות הרייך בן אלף השנים.

אלא שליל הביזון אינו ספר מושלם, ובחלק השני שלו, שכותרתו היא התקציר של טרמבו, מובאים תקצירים, תוספות ועוד קטעים, שכונות המחבר לגביהם אינה בהירה רי הצורך, כקטע הפתיחה גריבן ועליית הרייך השלישי, והתהליך הומוסקסואלי המוליך אחרי מלחמת העולם הראשונה, להצטרפות לתנועה הנאצית. בפרק זה מובא בקצרה סיפור עליית הנאציזם דרך חייו של גריבן, התאהבותו ברקדנית ליל דולב, יחסו לאשתו אם ילדיו, כאן מובאים גם קטעים מתוך יומניו של גריבן, אשר סוקרים את מחלוקת המלחמה, דרך הגינוי המוכתבים לו מלמעלה בגנות היהדות הבינלאומית, הקומוניזם הסובייטי וכל שאר אויבי הנאציזם באותה עת, ועד להעברתו לשרת באשוויץ.

כאן מובא ניכורו הלאומני לכל אשר חזות בו עיניו, ולכל השמר, שהוא מעניק לו את עזרתו המלאה. פרק המסתיים בהערה לאקונות, האומרת: "שמתי לב לכך שההתראה להפסיק את הדבר לא באה מאלהים או נציגו עלי אדמות... האפסיור – אלא מהדר מעלתי ריכססור סם היינריך הימלר."

החלק השלישי בספר הוא תחת הכותרת מיכתבי גריבן. מיכתבים שאותם חיבר טרמבו, והוגעים לבעיותיו השונות בכתיבת סיפורו ליל

ירשב בבית קטן זה בעיירה פורכיים, ממנה הובילו נסיונים קרלינגיים את השבטים הפרנקיים להבית גרמני על כל הקפדות הרומית הקדושה, אלף שנים לפני שמשהו חלם על הדימוקריה המסורסת של האנגלר סכספים...

על עצמו, אומר גריבן: אני רצונם המוחל, החיל שטיפחו והעריצו. עשיתי מה שזה השתוקף לעשות ולא העזו... גריבן, ששירת כבר במלחמת-העולם הראשונה, עוד בהיותו כבן 17 והתגייס בשנת 1926 לשורות המפלגה הנאצי-סוציאליסטית (נאצית), מספר בליל הביזון את סיפור חייו, בגרותו, מלחמותיו עד ל-30 באפריל 1945, כאשר הפיהרר אדולף היטלר, שם קץ לחייו בבונקר מפקדתו בברלין, ועד המישפט שנערך לו אחרי המלחמה, בניירנברג, כפושע מלחמה: "דני אותי לעשרים שנות מאסר על פשע שפשעתי משום שהייתי נאמן..."

גריבן, שהוא מהדורה משוכללת של לאומן-פאשיסט, שדוגמתו ניתן למצוא בכל האומים, כולל העם היושב בציון, מספר גם על בנו שקפא למוות באחת הצעדות ברוסיה, על בתו שנאנסה בידי חייל אנגלי והרתה לו ועל אשתו שנקברה מתחת לחורבות הירושמה הגרמנית, רדוד, ולמרות כל אלה: "חייתי חיים מלאים. עשיתי כל דבר שאגר יכול לעשות..."

ליל הביזון נפתח בתיאור ילדותו ורקעו של גריבן, כאביו שהעניק לו כיום הולדתו השישי רובה חרקי האזורמן ואימנו יורי. פרק האיראונות והחולניות המינית של גריבן, כמייצג הנאציזם, מצוי בפרק "אני נרשם אל קריב את הברשם הקריב של חליצה של איננה, והוא המניע אותי לרצח". פרק שבו מוצג עולם היות מטרופי ותת-החלומי, שהוא אחד משורשי הפרא של הנאציזם.

בהגיע גריבן לגיל 13, הוא מחליט "בי הגיעה העת להתעב על איננה, אלא שעד מהרה מגיע הפרק הומוסקסואלי, שהיה אחד מספקי התחמשת האנושיים ומאגיה הגדולים של

השיר על "אר-פי-גי" בתל-אביב

בתל-אביב המשמידה אני קם אל המטבח מעלה בו אור ואני שומע את התינוק / בוכה בבית ממל... ומכאב התינוק הבוכה בתל-אביב, עובר לאור, ומצוה בגלוי: אשאר / רק עם צווחת העוללים במערב ביררת..."

לאור אינו חושש מלחשוף את עצמו, עולמו ומפלותיו האישיות, באופן העשוי לעורר קינאתם של משוררים רבים, והוא כותב על פרידתו מאהובתו/אשתו, למרות ההסכמה הפוליטית השוררת ביניהם, והוא כותב: "רחקני מאד זה מזו במלחמה הזאת למרות ההסכמה הפוליטית המלאה בינינו. כאילו צפנו / מן החרף והלאה על שני קרעי אדמה... ומכאב האיש שוב לאור לקראת סיום אל הכאב הציבורי, ומציג את התחום הדרוסטאמיקאטי שנוצרה בארץ, בין החייל הלוחם ובין מטכ"ל, שאיבד את הרגישות, אשר אפיינו בעבר ארץ זו וצבאה: במרחק ירייה מהמטה הכללי במרחק זעקת תחינה מן החייל העובר בכביש..."

השיר אר-פי-גי בתל-אביב של יצחק לאור, הוא עוד תיקווה מכובדת לתרבות הישראלית, בצעדי הגישוש וההתנגדות שלה לכל המתרחש במדינת ישראל, של ראשית 1983. חבל רק ששירים של מחאה – כמה עשרות מאז פרץ מלחמת-הלבנון – נעלמים אישם בין כמה מאות קוראים, ולא מגיעים אל המאות אלפים, הוקקים לשירים אלה כאות למצפון הקולקטיבי האמיתי של הארץ הזאת.

בשבוע השני לחדש תשרי תשמ"ג, קיבלו מינויי פיוט את שירו של הסופר-משורר יצחק לאור אר-פי-גי בתל-אביב. שיר, שהוא בבחינת הצגת עמדה שירית, בעלת ערך של

בלילה כמו זה אם היה עובר את בשוך רעד כאילו סיוט פלח את שנתך יבולתי לקום וללכת בשקט אל המטבח ולכתוב לך שיר שישירך אלי בבוקר לאפק את גל האהבה הגואה הזה שבו את לא יודעת כמה אני אוהב אותך ותקראי אותו מחר ועכשיו בלילה הזה בתל אביב המשמידה אני קם אל המטבח מעלה בו אור ואני שומע את התינוק בוכה בבית ממל ואת קל אמו הטובה מרגיעה אותו ואני מוותר על קולות המזמזם למטה ברחוב ועל השיעול ועל החירה ועל שירה בלחן המרחק, על צפירת מכונת, על נהמת המנוע, על הדרי החולף, על המפוס בחשך ואני מנפח את הקולות הללו אפילו את נשימתך. אשאר רק עם צווחת העוללים במערב ביררת.

רחקני מאד זה מזו במלחמה הזאת למרות ההסכמה הפוליטית המלאה בינינו. כאילו צפנו מן החרף והלאה על שני קרעים של אדמה. בבוקר לא אשיר אותך אלי ולא תשיבי אותי אליך. כמו זרים נשנתה את הקפה בבוקר. כמה מאוסה פתאום אהבתני. במרחק ירייה מהמטה הכללי במרחק זעקת תחינה מן החייל העובר בכביש.

תהודה כפל אלף, על גימגומיהם של היהודים, המגרים, הדורים ושאר נושאי שם התרבות הישראלית לשווא על שפתיים. בשר זה מצליח לאור ליצור צירוף של החוויה האישית עם החוויה הציבורית, כאשר הוא כותב: "עכשיו בלילה הזה

הנסיון המעליב את האינטלקט של עסקני-תרבות נוסח משה דור ודומיו, לעלות טרמפ על נושא אהבה-נחיצות של מלחמת הלבנון ותרומתה לשקיעת ישראל (העולם

הזה 2364), אין בו כדי להשפיע על מהלכי התרבות הישראלית האמיתיים בנושא זה. אחת לשבוע מפרסמת הוצאת איכות במיס גרת דפסיר שבועי לשירה עברית רפ, ובו שיר אחד מאת משורר, הנשלח למאות מינויי פיוט.

הזה 2364), אין בו כדי להשפיע על מהלכי התרבות הישראלית האמיתיים בנושא זה. אחת לשבוע מפרסמת הוצאת איכות במיס גרת דפסיר שבועי לשירה עברית רפ, ובו שיר אחד מאת משורר, הנשלח למאות מינויי פיוט.